

„Dziady” Adama Mickiewicza lekturą 15. odsłony Narodowego Czytania

5.09.2026

Adam Mickiewicz

DZIADY

PATRONAT HONOROWY PARY PREZYDENCKIEJ

Adam Mickiewicz (ok. 1842).

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_wed%C5%82ug_dagerotypu_paryskiego_z_1842_roku.jpg

Adam Mickiewicz (24 grudnia 1798 – 26 listopada 1855)

- poeta, dramaturg, działacz polityczny, publicysta, tłumacz, filozof, działacz religijny, mistyk, organizator i dowódca wojskowy, nauczyciel akademicki,
- zaliczany do grona trzech wieszczów wraz z Juliuszem Słowackim i Zygmuntem Krasińskim,
- uważany za największego poetę polskiego romantyzmu oraz literatury polskiej, a także za jednego z największych tworców na skalę europejską.

Cechy polskiego romantyzmu na przykładzie „Dziadów”

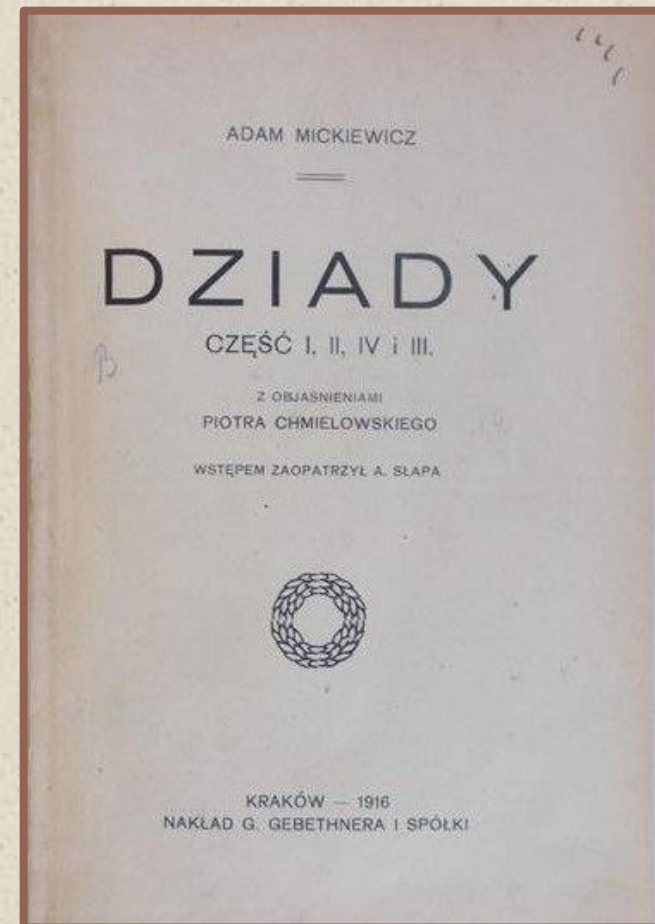
Romantyzm w Polsce nie był jedynie prądem literackim czy estetycznym – był przede wszystkim epoką ukształtowaną przez dramatyczne wydarzenia historyczne. W odróżnieniu od romantyzmu zachodnioeuropejskiego, który koncentrował się głównie na buncie jednostki przeciw społeczeństwu i poszukiwaniu absolutu w sferze emocji czy wyobraźni, polski romantyzm stał się ruchem ściśle powiązany z walką narodowowyzwoleńczą.

- Kult indywidualizmu i emocji – twórcy romantyczni podkreślali wyjątkowość jednostki, jej wewnętrzne przeżycia i uczucia. Często czynili z bohatera literackiego postać wyalienowaną, niezrozumianą przez społeczeństwo, ale jednocześnie obdarzoną niezwykłą wrażliwością. Przykładem takiego bohatera jest Gustaw – Konrad, który przechodzi wewnętrzną przemianę i utożsamia się z losem całego narodu.
- Ludowość i folklor – twórcy epoki czerpali inspiracje z wierzeń, legend i podań ludowych, traktowali je jako wyraz autentycznej kultury narodu. Lud stał się dla romantyków nośnikiem pierwotnej, czystej mądrości i duchowości. W „Dziadach” odnajdujemy magiczne, nadprzyrodzone elementy, wywodzące się z ludowej wyobraźni, które podkreślają tajemniczość świata i wpływ sił irracjonalnych na los człowieka.
- Mesjanizm narodowy – przekonanie, że Polska ma do odegrania wyjątkową, niemal religijną rolę w dziejach świata. Klęska powstania listopadowego i sytuacja narodu pod zaborami sprawiły, że romantycy dostrzegali w losach Polski podobieństwo do męki Chrystusa – cierpiącego za innych, ale mającego przynieść odkupienie. To przekonanie szczególnie widoczne jest w „Dziadach” cz. III, gdzie Polska zostaje ukazana jako „Chrystus narodów”.
- Mistycyzm i duchowość – romantycy wierzyli w istnienie świata niewidzialnego, kontakt ze zjawiskami nadprzyrodzonymi i metafizyczne znaczenie losu jednostki. W literaturze pojawiały się motywy duchów (np. obrzęd Dziadów, „Dziady” cz. II), snów (np. sen Senatora, „Dziady” cz. III) i wizji (np. widzenie Księdza Piotra, „Dziady” cz. III), które nierzadko miały symboliczne znaczenie.
- Walka o wolność i motyw bohatera romantycznego – romantycy idealizowali postać jednostki, która poświęca się dla wyższego celu, walcząc z przeciwnościami losu i systemem opresji. Bohaterowie romantyczni często byli skazani na klęskę, ale ich poświęcenie niosło głębsze znaczenie moralne i ideowe. Konrad z „Dziadów” cz. III to postać, która mierzy się z losem narodu, podejmując samotną, heroicznie tragiczną walkę o niepodległość Polski.

„Dziady” Adama Mickiewicza to cykl dramatów romantycznych, na które składają się trzy luźno powiązane części oraz część pierwsza – nieukończona, wydana po śmierci autora.

- *Dziady część II – dramat z 1823 roku*
- *Dziady część IV – dramat z 1823 roku*
- *Dziady część III – dramat z 1832 roku*
- *Dziady część I – dramat ogłoszony pośmiertnie w 1860 roku.*

Oprócz dramatów, w skład II części wchodzi wiersz „Upiór”, zaś w skład III części rozległy „Ustęp” – epicki komentarz ukazujący obraz carskiej Rosji, zakończony słynnym wierszem „Do przyjaciół Moskali”.

Adam Mickiewicz „Dziady” część I, II, IV i III. Wydanie z 1916 roku.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dziady_adam_mickiewicz.jpg

Walenty Wańkowicz, Portret Adama Mickiewicza na Judahu skale, 1827–1828.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_na_Judahu_skale.jpg

Elementy łączące wszystkie części „Dziadów”

- ludowy obrzęd Dziadów – wymieniony w tytułach wszystkich części, jednakże sposób jego ujęcia jest w każdej części odmienny. Obrzęd dokładnie przedstawiony jest w części II, wspominany przez Gustawa w cz. IV i odbywający się w scenie IX cz. III,
- główny bohater - postać przechodząca głęboką ewolucję od nieszczęśliwego, zindywidualizowanego kochanka (w części II i IV) po tragicznego bojownika i wieszczę narodowego (w części III), który buntuje się przeciwko Bogu w imię cierpienia swojej ojczyzny,
- dwubiegunowa konstrukcja rzeczywistości – ukazywanie kosmosu, świata historycznego i wewnętrznego życia człowieka jako dziedzin ścierania się sprzecznych sił i zasad, dobra i zła,
- synkretyzm rodzajowy – połączenie epiki, liryki i dramatu. W „Dziadach” współobecne są monologi, pieśni oraz sceny dramatyczne,
- autobiografizm.

„Dziady” – opis utworów

„Dziady” część II - chronologicznie pierwsza, powstawała w latach 1820–1821, w okresie wileńsko-kowieńskim życia Adama Mickiewicza (stąd określenie *Dziady wileńsko-kowieńskie*).

Akcja toczy się w Dzień Zaduszny (w nocy) w kaplicy, gdzie zebrała się grupa ludzi z pobliskiej wioski. Trwa ludowy obrzęd dziadów, któremu przewodniczy Guślarz. Zebrani wzywają kolejno dusze czyścicowe, chcąc ulżyć im w cierpieniu. Na ich wezwanie przybywają trzy rodzaje duchów: *lekkie, ciężkie i pośrednie*.

Kiedy obrzęd dobiega końca, nieoczekiwanie zjawia się jednak kolejny duch, który nie reaguje na wezwania i przekleństwa Guślarza i reszty zgromadzonych. Duch ten zmierza w stronę jednej z wieśniaczek i wskazuje na swoje zranione serce. Chłopi wyprowadzają wieśniaczkę, a widmo podąża za nimi.

Zjawienie się tajemniczego ducha w pewien sposób tłumaczy wiersz *Upiór* dołączony do Dziadów przez Mickiewicza. Tytułowy bohater tego utworu – postać o nieokreślonym statusie egzystencjalnym – nie żyje, ale i nie umarł ostatecznie, jest duchem skazanym za grzech (samobójstwo) na karę corocznego powtarzania swego cierpienia na świecie. Cierpienie to jest związane z nieszczęśliwą miłością i życiem wśród ludzi, którzy go nie rozumieją.

Pocztówka z reprodukcją fotografii przedstawiająca scenę z dramatu Adama Mickiewicza "Dziady" wraz z fragmentem utworu.

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_%22Dziady%22._1902_\(81474432\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_%22Dziady%22._1902_(81474432).jpg)

„**Dziady**” część IV - chronologicznie druga, powstała w latach 1821–1822. Wraz z częścią II jest nazywana *Dziadami wileńskimi*. Jest to dramat o tematyce miłosnej, w którym głównym bohaterem jest nieszczęśliwy kochanek. Akcja utworu toczy się w dzień zaduszny między godziną dziewiątą wieczorem a północą, natomiast miejscem akcji jest dom księdza, który w przeszłości był nauczycielem głównego bohatera.

Osobowość Gustawa została ukształtowana poprzez lekturę *Nowej Heloizy* Rousseau oraz *Cierpień młodego Wertera* Goethego. Utwory te uczyniły z niego indywidualistę, a nawet pchnęły go do samobójstwa. Kochanka głównego bohatera jest określana jako *nadludzka dziewczica*, została bowiem uwznioślona i uświęcona. Jest dla niego przeznaczeniem i darem niemalże nadprzyrodzonym. Jednak od momentu poślubienia jej przez osobę bogatą i utytułowaną dla Gustawa rozpoczyna się *godzina rozpacz*, przepełniona egzaltacją, miłosnym cierpieniem, udręką zazdrości. Cierpienie to zostało wyrażone językiem jak na owe czasy bardzo nowoczesnym. Ta część jest uważana przez badaczy m.in. za studium psychologiczne.

Ksiądz, słuchacz historii Gustawa, jest przez niego postrzegany za uosobienie racjonalizmu, zdrowego rozsądku i konformizmu; potrafi posługiwać się tylko maksymami, powiedzeniami o charakterze popularnych porzekadeł, np. *Pan Bóg daje, Pan Bóg bierze!*, *po smutkach wesele*. Z kolei nieszczęśliwy kochanek reprezentuje romantyczny spirytualizm.

Pocztówka z reprodukcją fotografii autorstwa Józefa Sebalda, przedstawiającej scenę z *Dziadów* Adama Mickiewicza w inscenizacji Stanisława Wyspiańskiego.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:DZIADY_Adam_Mickiewicz_%E2%80%93_Nie_zna%C5%82e%C5%9B_lito%C5%9Bci_panie!.jpg

„**Dziady**” część III - została napisana wiosną 1832 roku i nazywana jest *Dziadami drezdeńskimi* (wiąże się to z pobytem Mickiewicza w Dreźnie). Przez badaczy ta część *Dziadów* jest uważana za arcydzieło polskiego dramatu romantycznego, m.in. ze względu na połączenie w jednym utworze problematyki polityczno-historycznej z metafizyczną.

Charakterystycznymi cechami tego dramatu są jego nieciągłość, fragmentaryczność i otwarta, swobodna kompozycja. Żaden z licznych wątków fabularnych nie został ukończony, losy bohaterów są niedopowiedziane (z wyjątkiem Doktora, który ginie od uderzenia piorunem). Do całego cyklu nawiązuje scena IX (obrzęd tytułowych *Dziadów*).

Plan historyczny utworu dzieli się na dwie części: jawną (oficjalny wymiar rzeczywistości) i ukrytą (martyrologia, spiski i walka narodowowyzwoleńcza). W części jawnej (*Dom wiejski pod Lwowem, Salon Warszawski, Pan Senator*) poeta staje się bezlitosnym analitykiem i krytycznym obserwatorem zaprezentowanej w utworze zbiorowości. Zbiorowość ta dzieli się na „lewą” i „prawą” stronę. W części ukrytej autor zawarł swoją drezdeńską koncepcję martyrologicznej historii Polski.

Jedną z cech charakterystycznych dla tej części *Dziadów* jest mesjanizm, polegający na eksploatowaniu paraleli pomiędzy cierpieniem Jezusa a ofiarą Polaków pozbawionych własnej państwowości i prześladowanych. Ofiara ta ma mieć, według Mickiewicza, charakter uniwersalny, stanowi bowiem powtórzenie odkupienia Chrystusa.

Wyrazicielem takiej postawy w utworze jest Ks. Piotr, który posiada zdolność przewidywania przyszłości („widzenia”). Jego przepowiednie mają charakter optymistyczny, chociaż ich treść jest bardzo nieprecyzyjna (np. liczba 44). Przeciwnieństwem ks. Piotra w utworze jest Konrad, którego cechują indywidualizm, świadomość własnej wyjątkowości, a nawet duma urastająca do pychy. Źródło takiej postawy tkwi w przekonaniu, że jest wielkim poetą, dzięki czemu dysponuje wyjątkową mocą (*Ja czuję nieśmiertelność, nieśmiertelność tworzę, / Cóż ty większego mogłeś zrobić – Boże?*, sc. II, w. 54-55). Posiada zdolność do odczuwania bólu za cały naród polski. W *Wielkiej improwizacji* podnosi bunt przeciwko Bogu, żądając od Niego władzy nad światem, aby urządzić go lepiej. Oskarża Boga w ten sposób o całe zło, a do tak gwałtownych żądań popycha Konrada odczuwanie cierpień własnego narodu (*Ja i ojczyzna to jedno. / Nazywam się Milijon – bo za milijony / Kocham i cierpię katusze*, w. 259-261). Żąda od Stwórcy całkowitej kontroli nad ludźmi, dlatego też marzenie o szczęściu i pokoju na Ziemi nosi cechy tyranii. Jednak Konrad nie zostaje wyraźnie w utworze potępiony.

„Dziady” część I - Pierwsza część *Dziadów* nie została ukończona ani wydana za życia artysty. Utwór powstawał prawdopodobnie na początku 1821 roku. Autorski tytuł brzmiał: *Dziady. Widowisko*. Zawiera zbiór niepowiązanych ze sobą scen. Pierwsza część *Dziadów* przez niektórych jest traktowana jako początek cyklu, a przez innych jako jego zakończenie.

W utworze pojawiają się, podobnie jak w części II: postać Guślarza, opis obrzędu cmentarnego oraz Chór młodzieńców i Chór młodzięży. Część badaczy uważa, że Chóry stanowią literacką kreację filomatów, z którymi Mickiewicz w okresie pisania utworu prowadził spór filozoficzno-światopoglądowy.

Historycy literatury nie potrafią odpowiedzieć na pytanie, dlaczego autor ani nie ukończył tej części *Dziadów*, ani nie zniszczył rękopisu. Niektórzy badacze utrzymują, że ten utwór jest ukończoną całością, złożoną z luźnych fragmentów.

Pocztówka z reprodukcją fotografii przedstawiająca scenę z dramatu Adama Mickiewicza "Dziady" wraz z fragmentem utworu.

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_%22Dziady%22._1902_\(85191792\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_%22Dziady%22._1902_(85191792).jpg)

Bohater „Dziadów”

Głównym bohaterem jest Gustaw - Konrad – postać przechodząca głęboką ewolucję. Tragiczny bohater romantyczny.

Gustaw (część II i IV)

- romantyczny kochanek - cierpi z powodu nieszczęśliwej miłości, uważa ją za sens życia i wartość nadrzędną,
- indywidualista – skupiony na własnym cierpieniu, żyje w świecie silnych, skrajnych uczuć i wewnętrznego rozdarcia,
- samobójca - odbiera sobie życie z rozpacz, stając się błakającym widmem.

Ewolucja bohatera

- symboliczna przemiana w celi w klasztorze bazylianów, przerobionym na więzienie (zapis na ścianie: *„Umarł Gustaw – narodził się Konrad”*),
- zmiana priorytetów - porzuca sprawę prywatną na rzecz walki za ojczyznę.

Konrad (część III)

- więzień polityczny – represjonowany przez carską władzę,
- poeta i wizjoner - posiada dar tworzenia wielkiej poezji, który daje mu poczucie boskiej potęgi,
- buntownik prometejski - w Wielkiej Improwizacji stawia czoła Bogu, żądając „rządu dusz” nad narodem, by go ocalić,
- pyszny – stawia siebie na równi z Bogiem, jest bliski bluźnierstwa, pycha prowadzi go na skraj zatracenia,
- samotny – cierpi w odosobnieniu, przeżywa dramat niezrozumienia przez otoczenie.

Adam Mickiewicz.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_mickiewicz_550.jpg

Twórczość Adama Mickiewicza od lat stanowi filar polskiego kanonu literackiego. Zdefiniowała polski romantyzm i całkowicie zmieniła bieg polskiej literatury. Wprowadziła nowe gatunki, złamała reguły klasycyzmu, wykreowała wzorce bohaterów oraz ugruntowała narodową tożsamość w czasach zaborów, stając się fundamentem dla dzieł kolejnych pokoleń.

Jego dzieła wywarły trwały wpływ na polską kulturę, na świadomość zbiorową, literaturę i sztukę. Jego poezja oddziaływała na język i wyobraźnię, znalazła nawet miejsce w mowie potocznej. Literatura XIX i XX wieku pełna jest metafor, cytatów i aluzji do dzieł narodowego wieszcza. Inspirował m.in. takich twórców, jak Juliusz Słowacki, Bolesław Prus, Stanisław Wyspiański, Stefan Żeromski. Nawiązywali do niego współcześni poeci, jak np. Czesław Miłosz czy Tadeusz Różewicz.

Konrad z "Dziadów" stał się archetypem polskiego bohatera tragicznego. Arcydramat "Dziady" są wyzwaniem dla najlepszych polskich teatrów, a Wielka Improwizacja - dla najwybitniejszych aktorów.

Utwory Adama Mickiewicza są stałym elementem edukacji literackiej. W swej twórczości podejmował tematy tożsamości, buntu, wolności i miłości – wartości, które są ponadczasowe.

Adam Mickiewicz: „Dziady” - publikacje dostępne w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach Filii w Gliwicach (wybór)

Literatura przedmiotu:

A. Mickiewicz, Dziady : część II : od lektury do egzaminacyjnej rozprawki / Beata Surdej // Język Polski w Gimnazjum, 2012/2013, nr 1, s. 62-72.

"Arcydramat" Adama Mickiewicza na lekcjach języka polskiego / Anna Szurczak // Język Polski w Szkole Średniej, 1994/1995, nr 2, s. 30-58.

Arcydramat Mickiewicza : studia nad III częścią "Dziadów" / Wacław Kubacki. Kraków : Wydaw. M. Kot, 1951.

Ciemno wszędzie głucho wszędzie... : gra literacka o "Dziadach" A. Mickiewicza / Aneta Frel // Biblioteka w Szkole, 2019, nr 10, s. 21.

Co by było gdyby... : Malczewskiego sen o wolności / Mirella Kryś // Język Polski w Szkole Podstawowej, 2019/2020, nr 2, s. 106-113.

Dialog filmu z literaturą : scenariusze lekcji dla liceum i technikum / Adam Regiewicz. Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Oświatowe, 2006.

Duchy Śmieciuchy : przedstawienie ekologiczne : scenariusz przedstawienia inspirowanego "Dziadami" Adama Mickiewicza / Ewa Sobczyńska // Biblioteka w Szkole, 2020, nr 11, s. 27-29.

Dziady [Film] / reż. Konrad Swinarski, muz. Zygmunt Konieczny. Warszawa : Telewizja Polska S. A., 2014.

"Dziady" Adama Mickiewicza / Maria Cieśla-Korytowska. Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedagogiczne, 1995.

"Dziady" Adama Mickiewicza : poemat, adaptacje, tradycje / red. Bogusław Dopart. Kraków : "Universitas", 1999.

"Dziady" cz. II : ludowość i metafizyka / Ewa Boksa // Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej, 2024/2025, nr 2, s. 39-43.

"Dziady" cz. III : mesjanizm i walka narodowowyzwoleńcza : druga odsłona / Ewa Boksa // Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej, 2024/2025, nr 2, s. 57-68.

"Dziady" jako dramat romantyczny / Ewa Boksa // Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej, 2024/2025, nr 2, s. 125-134.

"Dziady" w inscenizacji Leona Schillera : partytura i jej wykonanie / Jerzy Timoszewicz. Warszawa : Państw. Inst. Wydawniczy, 1970.

"Dziady" w służbie zagłaskanej historii / Wiesław Przybyła // Język Polski w Liceum, 2008/2009, nr 2, s. 19-28.

Dzieje literatury pozbawionej sankcji / wybór i oprac. Andrzej Tadeusz Kijowski; omówienie Marta Kwaśnicka. Cz. 1. Kraków : Instytut Literatury, 2020.

Funkcje dychotomii w budowie świata przedstawionego w "Dziadach" cz. III A. Mickiewicza / Danuta Fiłończuk // Język Polski w Szkole Średniej, 1994/1995, nr 3, s. 43-49.

Gusta i inkantacje : muzyczność "Dziadów" części II / Wojciech Kruszewski // Nowy Napis, 2022, nr 16, s. 153-164.

Gustaw traumatyczny : psychologiczne i somatyczne aspekty istnienia bohatera "Dziadów" cz. IV Adama Mickiewicza / Mariusz Chołody // Język Polski w Szkole Podstawowej, 2024/2025, nr 2, s. 73-85.

Jak analizować "Dziady" Adama Mickiewicza w klasie siódmej? : cykl lekcji poświęcony lekturze / Zuzanna Krótki // Język Polski w Szkole Podstawowej, 2017/2018, nr 4, s. 7-41.

Jak czytać "Dziady" w dobie "Matrixa"? / Agnieszka Tomasik // Polonistyka, 2002, nr 6, s. 374-376.

Jak dziś uczyć młodzież o twórczości Mickiewicza? : "Dziady" cz. III : mesjanizm i walka narodowowyzwoleńcza / Ewa Boksa // Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej, 2024/2025, nr 2, s. 45-55.

Kompozycja "Dziadów" wileńskich / Juliusz Saloni. Wrocław [etc.] : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1961.

Lawa [Film] / scen. i reż. Tadeusz Konwicki, scenogr. Allan Starski, muz. Zygmunt Konieczny. Warszawa : Mediaprofit, 2006.

Lektury polonistyczne : oświecenie - romantyzm / red. Andrzej Borowski, Janusz S. Gruchała. T. 1. Kraków : "Universitas", 1997.

Muzyka w roli bohatera w scenie VIII Dziadów cz. III / Agata Kucharska-Babula // Polonistyka, 2008, nr 5, s. 39-43.

Od "Dziadów" części trzeciej do "Pana Tadeusza" (marzec 1832 - czerwiec 1834) / Maria Dernałowicz. Warszawa : Państw. Inst. Wydawniczy, 1966.

Podobizna autografu "Dziadów" części I Adama Mickiewicza / oprac. Władysław Floryan. Wrocław [etc.] : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1971.

Polemika wokół kruka i orła w Dziadach Adama Mickiewicza / Wiesław Przybyła // Język Polski w Liceum, 2009/2010, nr 1, s. 44-53.

Przywróć nam "Dziady"... : kanon : osobliwość : przedstawienie / Dariusz Kosiński // Nowy Napis, 2022, nr 13, s. 165-180.

Ptaka małego lotu. Eksplikacja "Małej improwizacji" z "Dziadów" cz. III A. Mickiewicza / Henryk Stokwiszewski // Język Polski w Szkole Średniej, 1994/1995, nr 2, s. 60-81.

Romantyzm 1822-1863 / Dorota Siwicka. Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1995.

Scenariusz lekcji do filmu "Lawa" : opowieść o "Dziadach" Adama Mickiewicza (reż. Tadeusz Konwicki, Polska 1988) / Marcin Jauksz // Polonistyka, 2018, nr 6, s. 30-35.

Scenariusz lekcji języka polskiego dotyczącej utworu "Dziady" część III z wykorzystaniem platformy genial.ly / Joanna Krzemińska // Polonistyka, 2020, nr 6, s. 46-48.

Trudne arcydzieło "Opowieść o "Dziadach" Adama Mickiewicza. Lawa" / Anna Ślósarz // Nowa Polszczyzna. 2005, nr 5, s. 18-24.

III [trzecia] część "Dziadów" a moralitet / Iwona Mityk // Język Polski w Liceum, 2006/2007, nr 3, s. 32-38.

Trzynaście arcydzieł romantycznych / red. Elżbieta Kiślak, Marek Gumkowski. Warszawa : Inst. Badań Literackich, 1996.

"Uciec od rozpacz..." : romantyczne projekty dobrego bytowania / Ewa Hoffmann-Piotrowska // Nowy Napis, 2022, nr 16, s. 11-25.

Bibliografia:

Boksa Ewa : "Dziady" cz. II : ludowość i metafizyka. „Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej” 2024/2025, nr 2, s. 39-43.

Boksa Ewa : "Dziady" cz. III : mesjanizm i walka narodowowyzwoleńcza : druga odsłona. „Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej” 2024/2025, nr 2, s. 57-68.

Boksa Ewa : "Dziady" jako dramat romantyczny. „Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej” 2024/2025, nr 2, s. 125-132.`

Cieśla-Korytowska Maria : "Dziady" Adama Mickiewicza. Warszawa : Wydaw. Szk. i Pedagogiczne, 1995.

Lektury polonistyczne : oświecenie - romantyzm / red. Andrzej Borowski, Janusz S. Gruchała. T. 1. Kraków : "Universitas", 1997.

Netografia:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Adam_Mickiewicz

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Dziady_\(dramat\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Dziady_(dramat))

<https://culture.pl/pl/tworca/adam-mickiewicz>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_wed%C5%82ug_dagerotypu_paryskiego_z_1842_roku.jpg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dziady_adam_mickiewicz.jpg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_na_Judahu_skale.jpg

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_%22Dziady%22._1902_\(81474432\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_%22Dziady%22._1902_(81474432).jpg)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:DZIADY_Adam_Mickiewicz_%E2%80%93_Nie_zna%C5%82e%C5%9B_lito%C5%9Bci_panie!.jpg

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_%22Dziady%22._1902_\(85191792\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_Mickiewicz_%22Dziady%22._1902_(85191792).jpg)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Adam_mickiewicz_550.jpg

Oprac. Agnieszka Kubacka

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. J. Lompy w Katowicach Filia w Gliwicach